

Örkeneds Hembygdsförening

Verksamhetsåret 2010

En tid med spånkurve

Trykt i Örkeneds Hembygdsförening årskrift
'Verksamhetsåret 2010.

Per-Olof Johansson

Et eksempel på at Internet kan skabe forbindelser, der ellers ikke var kommet i stand!

En tid med spånkurve – kan være den tid, hvor spånkurve blev produceret og anvendt. Det kan være den tid jeg selv levede med i produktionen, snusede til spåner og lugtede af spåner hver dag eller skrev regningerne ud i øst og vest. Eller det kan være den tid, jeg siden har brugt på at samle spor af historien.

Havde jeg i min ungdom vidst, at det var, hvad jeg ville gøre, ville jeg have studeret etnologi,

så min samling af spor var blevet mere systematisk og omfattende. Men det var noget som langsomt groede frem og endte med bogen 'En tid med spånkurve' med de fejl der opstår af, at man ikke er videnskabsmand.

I min egen undskyldning indgår, at jeg har været steder, hvor videnskabsmanden ikke ellers ville komme – men nu kan grave videre. Og her er et af stederne.

Da World Wide Web blev almindelig kendt var jeg kommet på nettet for at kunne stå i kontakt med søn og svigerdatter på et længere studieophold i Canada. Som forfatter var det så også naturligt, at man kunne ønske sig en hjemmeside. Det verdensomspændende ved projektet www lå jo allerede i navnet – så kun at sætte tekster på nettet med fokus på Lillerød og Danmark virkede lidt indskrænket – og sproget måtte være engelsk. Inden hjemmesiden havde jeg haft en meddelelse ude, hvor jeg eftersøgte den dagbog, som danner basis for den senere trykte 'Høvding Seattles tale' – endnu er svaret ikke fundet, men eftersøgningen ligger stadig derude!

En kontakt med en gæst fra De vestindiske øer – Virgin Islands – havde bedt om en nærmere forklaring på spånkurve og deres historie – så der måtte gang i ordbogen og så var nedskrivningen begyndt. I 1995 blev det så med sproglig hjælp fra nær og fjern til hjemmesiden 'A Personal History of Splint Basketry in Denmark and Sweden'. I 1984 havde jeg skrevet en kortere version 'Kender du en spånkurv?' på dansk til et tidsskrift, men den satte jeg ikke på nettet, fordi jeg nu havde besluttet, at det måtte blive en bog. I den engelske version medtog jeg forskelligt, som ikke kom med i tidsskriftartiklen, nemlig navnene på de svenskere, som havde produceret spånkurve i England og USA. Dette var World Wide Web og det ville kunne interessere familier til de pågældende og måske ville jeg høre fra dem.

Der skulle gå hele tretten år! – men så kom der er en mail. I årenes løb har jeg fået mange mails og især fra USA om spånkurvene, ikke så meget med spørgsmål, men blot hilsen fra folk, som udtrykte glæde over at haft mulighed

for at læse siderne. Jeg havde også haft den fornøjelse, at redaktionen af det Newsletter, som udsendes af den engelske Basketmakers Organization, havde fået øje på den og bedt om lov til at trykke den, hvilket så skete i 1997.

Men i 2008 kom der så en mail fra en Phil Sweet: "I work for the Sandberg Furniture Manufacturing Company in Los Angeles California. Do you know anything about James, Bengt, and Martin's family in Sweden? I have their history in the states but I have been unable to find any information on their family in Sweden". [Jeg arbejder for Sandbergs Møbelfirma i Los Angeles Californien. Ved du noget om James, Bengt og Martins familie i Sverige jeg kender deres historie her i staterne men har været ude af stand til at finde nogen oplysninger om deres familie i Sverige.]

Stor opstandelse: Endelig en reaktion from over there! Men hvad så nu, for jeg vidste jo ikke meget andet hvad jeg havde læst hos Kjell Arnoldsson. Og dog! For i Tore Brogårdh's bog 'Från slot och koja' er der et længere afsnit om spånkurve og også om deres vandring til USA. Det måtte jeg naturligvis oversætte.

Men slægten? Jeg er ikke slægtsforsker, men jeg tænkte: Det er Sven Hellgren! - og han tog stafetten op, så derfor kunne Phil Sweet få en god lang historie om familien. Scot Sandberg som nu kom med på maillisten, sendte mig en del billeder, som dog var i så dårlig stand, at de ikke lader sig gengive her, af personer og interiører. Dog: et genkendte jeg. Det var jo netop billedet fra Brogårdhs bog! Det sjove var så, at selv om det billede alle årene havde hængt på direktionsgangen i møbelfirmaet, var der ingen der vidste, hvem der var på fotografiet, og her lærte de så, at det netop var grundlæggeren Martin Sandbergs bror Jöns, der sad og kringskar! På dette billede står: '1890 – 1895 Minneapolis – Minnesota'.

Sven trak sporene i familien tilbage til torparen Sven Månsson, født 1817 i Ekhult, Örkened – den del af historien vil jeg overlade til ham at fortælle – men jeg oversatte og sendte Brogårdhs billede og Svens oplysninger videre til Phil Sweet og til Scott Sandberg, som er juniordirektøren og femte generation i firmaet Sandberg.

Deres forbløffelse var til at forstå – at så meget kunne afdækkes af familiens liv – så vi fik et par mails der udtrykte stor taknemlighed for vores indsats! Nu er firmaet, som også Kjell Arnoldsson oplyste, blevet et møbelfirma Sandberg Furniture, let at finde på Internet under det navn, men dengang før 1922 hed det 'Pacific Coast Basket Factory'. Udover hvad der fremgår af billedet i Brogårdhs bog er der flere:

Et billede af værksted og spånkurve og en hestevogn uden heste for, ladet med spånkurve er angivet at være fra 'Duluth, Minnesota '1895-1905'.

Værksted med maskiner og teksten: '1909 – 1922, Pacific Coast Basket Factory, 26-28 Wilder St., San Francisco, California'.

Værksted med maskiner og personer i arbejde: '1917 – 1920, Pacific Coast Basket Factory [*ulæselig adresse*] Los Angeles, California.'

En serie med tre billeder med deres bil med stativ fyldt med spånkurve, '1920 FVF Studebaker' i midten med underteksten: 'Pacific Coast Basket Factory' [*ulæselig adresse*] Los Angeles, California, 1912– 1917'. På et af billederne ser man chaufføren Herman T. Sandberg, på et andet er det Martin S. Sandberg.

En prisliste for Pacific Coast Basket Company, M. S. Sandberg udsendt af 'The Cleveland Import and MFG. Co.' fra januar 1920 anfører fire forskellige kurvetyper i forskellige størrelser, Den billigste er 'Open Market Basket' som koster \$1.15 - for et dusin!, den fås også med forstærkninger og er lidt dyrere. Mens den dyreste er en vasketøjskurv til \$9.00! Der ud over er der fire størrelser af papirkurve fra \$ 2.75 \$ 3.80. Alle priser pr. dusin! Mål på kurvene angives ikke!

Vi må huske at sende dem en invitation til hemvändardan!

Interiørbillede fra Pacifik Coast Basket Factory, hvor Martin Sandbergs bror Jöns sidder på stolen og 'kringskår'. Kjell Arnoldsson gav bolden op til denne historie ved på siderne 119-121 i 'Axplock ur Örkeneds Historia' at fortælle om de kurvemagere som udvandrede til USA. Tore Brogårdh fandt i 'Från slott och koja' anledning til i en artikel om Svens morfar Olof Bengtsson 'Den gamla kassamakaren i Lönsboda' at indflette dette billede s. 56 af 'kassamakare från Örkened i USA' og levere en lang billedtekst om slægten Sandberg.

[det efterfølgende afsnit af Sven Hellgren om slægten Sandberg er her udeladt.]

**Välkommen att ta del av
Örkeneds Hembygdsförenings årsskrift 2010**

Innehåll:

<i>En tid med spånkurve</i>	3
<i>Ur Kristianstads Läns Tidning</i>	9
<i>Laggkärlsmakaren i Bosakulla</i>	10
<i>Örkenedsbon som blev lagman i Lannaskede</i>	15
<i>Grimmatorpet 1928–2010</i>	18
<i>Korgmuseet K-märkt</i>	21
<i>Grottes lönnkrog i Västra Flyboda</i>	22
<i>Spelmansdagar under 15 år</i>	26
<i>Veranda i anslutning till Bygdegården</i>	27
<i>Stenstugor</i>	28
<i>Förändring i centrum</i>	30
<i>1600-talsmarknaden 2010</i>	31
<i>Julstormen 1902 välsignad för kassamagarna i Örkened?</i>	33
<i>Tacka-bygget eller Kullberg</i>	34
<i>Verksamhetsberättelse 2010</i>	36
<i>Ordlista på Örkenedsdialekt, T</i>	42
<i>Örkeneds torp och gårdar</i>	50
<i>Kallelse till årsmöte</i>	50
<i>Styrelseledamöter 2010</i>	51
<i>Program för år 2011</i>	52

Varje författare ansvarar själv för sin artikels innehåll.

Årsmedlemskap i Örkeneds Hembygdsförening:

Enskild medlem **150 kr**, familj **200 kr**

Föreningens plusgironummer: 12 89 91-7

Föreningens bankgironummer: 5269-6648

Adress: Ö. Flyboda 415 B, 280 70 Lönsboda

Redaktion:

Sven Hellgren, redaktör, Inger Augustsson, Roland Cronqvist,
Klas Bertil Nilsson, Tore Gunnarsson och Jan Rosén.

Omslagsbild: Gården Grimmatorpet i Tjuvön. Foto: S. J. Nelson.

Tryckeri: AM-tryck, Hässleholm

